

Een kijkje in de keuken van het Tijdschrift Klinische Psychologie

Johan Vereycken

[S a m e n v a t t i n g]

In deze bijdrage gunnen we de lezer een kijk achter de schermen van het *Tijdschrift Klinische Psychologie*. We beschrijven het parcours dat een manuscript aflegt en maken een kwalitatieve en kwantitatieve analyse van de manuscripten in de periode 2004 tot 2011. De belangrijkste conclusie die uit deze studie getrokken kan worden, is dat het tijdschrift niet kan overleven op basis van de ingezonden bijdragen en de redactie dus actief op zoek moet gaan naar kwaliteitsvolle kopij. Gelukkig reageren de aangezochte deskundigen doorgaans positief op vragen tot een bijdrage van de redactie. Verder bedraagt de publicatiekans van spontaan ingezonden manuscripten 63%; van zogenaamde uitgelokte bijdragen ligt deze zoals verwacht veel hoger (96%). Universitaire medewerkers vinden eveneens de weg naar het tijdschrift; hun publicatiekans (60%) is lichtjes hoger dan deze van practici (51%). Het spectrum van de onderwerpen waarover auteurs spontaan publiceren, vertoont belangrijke lacunes: forensische psychologie, neuropsychologie, beroepsbelangen en casuïstiek komen weinig aan bod en het aantal ingezonden empirische artikelen is aan de lage kant. In het artikel worden ook enkele toekomstige uitdagingen voor dit tijdschrift aangekaart.

Inleiding

Voor commerciële tijdschriften zijn het barre tijden. Door de gratis beschikbare informatie op internet, de ontleding en dalende advertentie-inkomsten hebben ze het vandaag moeilijk om het hoofd boven water te houden. Een wetenschappelijk tijdschrift zoals het *Tijdschrift Klinische Psychologie* (TKP) kan zich aan deze maatschappelijke en economische context niet onttrekken, maar moet zich op dat vlak geen al te grote zorgen maken. Zo verzekert de nauwe band met de beroepsvereniging (de Vlaamse Vereniging van Klinisch Psychologen, VVKP) ons van een toereikende en trouwe lezerschare. Uit enquêtegegevens blijken de lezers in ieder geval in het verleden zeer tevreden te zijn over het tijdschrift (Peeters, Vervaeke, Bauwens, De Potter, & Theuns, 1992).¹ Dat be-

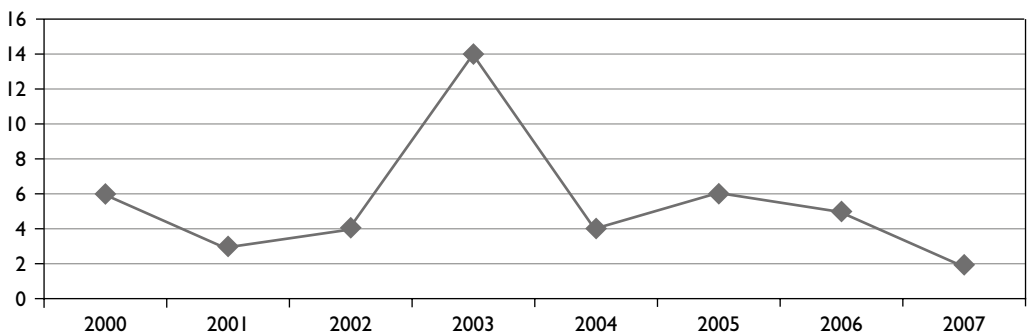
tekent nog niet dat de redactie op haar beide oren kan slapen. Om een Nederlandstalig (psychologisch) vaktijdschrift overeind te houden dient er immers regelmatig kwaliteitsvolle kopij binnen te komen. Dat is een zorg die de redactie van dit tijdschrift van bij de oprichting tekent (Vereycken, 2010) en die ze deelt met veel andere Nederlands(talig)e tijdschriften (Nieuwenhuis & Hoogstraten, 1998; van Harten, 2003). Af en toe kapseist er dan ook een vaktijdschrift: zo verdwenen het afgelopen decennium *Diagnostiek-Wijzer*, *Psychologie en Maatschappij*, het *Tijdschrift voor Familietherapie* en *Psychologie en Gezondheid* van de markt. Overigens worden er ook nieuwe psychologische vaktijdschriften opgericht, zoals het *Tijdschrift voor Neuropsychologie* en *GZ-Psychologie*, die zich beide richten op specifieke doelgroepen.

Hoewel kopijnoed een tijdloos en wijdverbreid probleem is, blijkt er toch weinig concreet cijfermateriaal voorhanden over de hoeveelheid manuscripten die Nederlandstalige psychologische en psychiatrische vaktijdschriften ontvangen en of dit aantal volstaat om het schip drijvende te houden. Het zijn vermoedelijk niet alleen bedrijfsgeheimen die men voor de buitenwereld wil afschermen die deze informatie-lacune verklaren. Vermoedelijk komt een drukbezette redactie er door tijdgebrek ook niet toe om statistieken aan te leggen en te verwerken.

Een ondernemende redactie neemt echter zelf het heft in handen om te vermijden dat een tekort aan kopij de goede werking in het gedrang brengt. **Themanummers** bijvoorbeeld vormen een beproefde strategie die doorgaans ook in de smaak valt bij de lezers vanwege de langere houdbaarheidsdatum van dergelijke nummers. Auteurs verlenen meestal graag hun medewerking aan een themanummer, zo is onze ervaring, onder andere omdat hun expertise op die manier erkend wordt. Dit tijdschrift zocht de afgelopen jaren ook zijn heil in een **jaarlijkse prijsvraag** om manuscripten te genereren. Eén editie over het thema spiritualiteit niet te na gesproken, bleef de oogst altijd aan de magere kant (zie figuur 1). In 2008 nam de redactie na het uitblijven van inzendingen in dat jaar en het niet uitreiken van de prijs in 2007 door de zwakke kwaliteit van de inzendingen dan ook het besluit om deze formule op te heffen. Succesvoller zijn de zogenaamde **forumbijdragen** waarbij de redactie deskundi-

gen uitnodigt om over een specifiek onderwerp een informatieve en toegankelijke bijdrage te schrijven. Dat kan een commentaar zijn op een brandende kwestie of een bespreking van een belangwekkend onderzoeksrapport dat meer bekendheid verdient. De vraag die hierbij rijst en die we verder willen onderzoeken, is of deskundigen positief reageren op een dergelijke uitnodiging.

Intrigerend is ook de vraagstelling of universitaire medewerkers anders reageren dan practici op dit redactionele verzoek. Een veelgehoorde mening luidt immers dat onderzoekers en docenten geen belangstelling zouden vertonen om in een Nederlandstalig (psychologisch) vaktijdschrift te publiceren. Niet dat ze hun neus ervoor ophalen, maar Nederlandstalige publicaties zijn nu eenmaal van weinig tel voor de publicatieoutput waarop ze in het academische milieu afgerekend worden. Kwatongen beweren dan ook dat beginnende universitaire medewerkers snel te horen krijgen dat ze hun tijd niet hoeven te verspillen aan publiceren in een Nederlandstalig vaktijdschrift. Hoe anders was het vroeger! Ambitieuze assistenten werden toen aangemaand om hun eerste worp aan te bieden aan het *Tijdschrift Klinische Psychologie*, aldus Hans Vertommen, voormalige hoofdredacteur van dit tijdschrift en emeritus hoogleraar aan de KU Leuven (Goossens & Vereycken, 2006). Men zou ook kunnen redeneren dat onderzoekers hun bevindingen graag willen delen met het praktijkveld, zeker wanneer er relevante toepassingsmogelijkheden zijn. Of

[Figuur 1] Aantal inzendingen voor de jaarlijkse prijsvraag.

dat ze vanuit hun diepgaande kennis over een bepaald vakgebied ideaal geplaatst zijn om het praktijkveld beloftevolle ontwikkelingen of tendensen te presenteren. Universitaire medewerkers hebben dus een grote rol te spelen op het vlak van de verspreiding van wetenschappelijke kennis en de opleiding van praktiserende klinisch psychologen. Vanuit deze overwegingen zou het doodjammer zijn wanneer universitaire medewerkers de weg niet zouden vinden naar dit tijdschrift.

Vanaf de prille oprichting van dit tijdschrift probeerde de redactie ook practici te bewegen om bijdragen in te zenden. De redactie gaf hierbij meermaals te kennen dat ze aspirant-auteurs constructief wilde begeleiden bij het schrijfproces. In zijn editorialem uitte de eerder genoemde Vertommen vaak zijn teleurstelling over het geringe aantal praktijkbijdragen dat de redactie ontving. Wanneer dan toch een praktijkbijdrage op de redactietafel belandde, was de auteur zelden bereid om de bijdrage te herwerken. Die inspanning was er blijkbaar te veel aan. Meer informatie over de reële publicatiekansen van een ingezonden manuscript zou de koudwatervrees van aankomende auteurs kunnen verminderen, is onze redenering. Vanuit die optiek zullen we hierover concrete cijfers geven en in de volgende paragraaf het beoordelings- en besluitvormingsproces van de redactie beschrijven zodat het duidelijk wordt welk traject een ingezonden manuscript aflegt. We maken hierbij onderscheid tussen spontaan ingezonden bijdragen (wetenschappelijke artikels of forumbijdragen) en bijdragen die op verzoek van de redactie worden geschreven (uitgelokte bijdragen). Vervolgens presenteren we het nodige cijfermateriaal over de manuscripten dat we in de periode 2004-2011 verzamelden om op de volgende vraagstellingen een antwoord te geven:

- Hoeveel manuscripten worden spontaan ingezonden naar het tijdschrift?
- Gaat het om wetenschappelijke artikels of forumbijdragen? Over welke onderwerpen publiceren de auteurs?
- Sturen universitaire medewerkers spontaan manuscripten naar dit tijdschrift?

- Hoe reageren de aangezochte experts op het verzoek om een bijdrage te schrijven? Zijn universitaire medewerkers terughoudender dan practici?
- Wat is de publicatiekans van een manuscript? Zijn er verschillen tussen universitaire medewerkers en practici, en tussen spontaan ingezonden versus uitgelokte bijdragen?

Dit verzamelde cijfermateriaal is niet alleen interessant voor aankomende auteurs maar kan iedereen interesseren die van dichtbij of van op afstand betrokken is bij dit tijdschrift of aan een ander Nederlandstalig (psychologisch) vaktijdschrift meewerkt. In de meer dan veertig jaar dat het tijdschrift inmiddels bestaat, zijn de groep van gewezen redactieleden en het netwerk van reviewers en recensenten waarop het tijdschrift kon terugvallen, immers sterk uitgebreid.

Parcours van een manuscript

Het *Tijdschrift Klinische Psychologie* (TKP) is een Nederlandstalig peer-reviewed wetenschappelijk tijdschrift dat driemaandelijks verschijnt. Het tijdschrift is in 2012 aan zijn 42ste jaargang toe, en is van bij de oprichting nauw verbonden met de beroepsvereniging van Vlaamse klinisch psychologen (VVKP). Leden van deze beroepsvereniging zijn via hun lidgeld automatisch geabonneerd op het tijdschrift. Het abonneestand schommelt rond de 1.400 abonnees. Inhoudelijk richt het tijdschrift zich vooral op geestelijke gezondheidszorg in brede zin (preventief, curatief, beleidsmatig), psychodiagnostiek en psychotherapie. De redactieraad bestaat uit een tiental personen, op één uitzondering na allen klinisch psycholoog. Er wordt binnen de redactie gestreefd naar een evenwicht tussen universitaire medewerkers en practici, waarbij elke Vlaamse universiteit vertegenwoordigd is door minstens één medewerker. In de redactie zetelen ook drie collega's die in Nederland werkzaam zijn, om zo de link met onze noorderburen te verzekeren. Het redactiewerk is onbezoldigd; de redactie wordt ondersteund door een betaalde redactiesecretaresse (4 uur/week).

Met een combinatie van wetenschappelijke bijdragen, forumbijdragen en boekbesprekingen probeert de redactie telkens een informatief en gebalanceerd nummer samen te stellen. De **boekrecensies** laten we in dit artikel buiten beschouwing omdat de boekenrubriek aangestuurd wordt door de redactie, die bepaalt welke boeken gerecenseerd worden. Hiervoor nemen we contact op met een deskundige om aan een welbepaald boek een uitgebreide, essayistische bespreking te wijden. In het verleden waren de aangezochte recensenten gemakkelijk bereid om mee te werken, maar sinds een tweetal jaar merken we dat de recensenten vaker de boot afhouden. De recensent ontvangt het boek gratis, maar dat staat natuurlijk niet in verhouding tot de geïnvesteerde, onbezoldigde werkuren. Bovendien richten we ons uitsluitend tot specialisten op een bepaald gebied, die wellicht ook nog andere verzoeken ontvangen.

Wetenschappelijke artikels worden onderworpen aan een beoordelingsproces in twee fasen ('double (blind) peer review'). In een eerste fase beoordeelt de voltallige redactie binnen de maand of het manuscript relevant is voor het tijdschrift en in principe in aanmerking komt voor publicatie. Op basis van deze interne beoordelingsronde wordt het artikel herwerkt door de auteur, of onmiddellijk doorgestuurd voor peer review naar twee referenten, of definitief afgewezen. De auteur krijgt dus vrij snel een eerste feedback over het manuscript. De keerzijde van deze beoordeling in twee stappen – na deze interne beoordelingsronde volgt de externe peer review – is het risico van overlap tussen beoordelingen én het oplopen van de beoordelingstermijnen voor de auteur. Een auteur moet het manuscript soms tweemaal herwerken: een eerste keer op vraag van de redactie en een tweede keer op grond van de externe peer review. Onze werkwijze kent echter ook voordelen. Alle redactieleden zijn nauw betrokken bij het redactiebeleid, externe referenten ontvangen uitsluitend manuscripten van een behoorlijke kwaliteit en na een eerste herwerking stijgt de kans dat het manuscript beantwoordt aan de criteria van

de externe reviewers. Deze laatsten gebruiken hiervoor een gestandaardiseerd beoordelingsformulier en beschikken over twee maanden om het manuscript te evalueren. Een redactielid (mentor) dat het manuscript opvolgt, verzamelt de commentaren van de externe reviewers en communiceert deze vervolgens aan de auteur(s). Wanneer de meningen van de reviewers sterk uiteenlopen, wordt dit besproken met de hoofdredacteur of kan de redactieraad zich over de kwestie buigen. De auteur krijgt in principe twee maanden de tijd om het manuscript te herwerken, maar dat kan verlengd worden. De mentor gaat vervolgens na of het herwerkte manuscript tegemoetkomt aan de vereisten van de peer review en beslist, eventueel na ruggenspraak met de hoofdredacteur, over de aanvaarding van het manuscript. Het artikel wordt ten slotte persklaar gemaakt door de hoofdredacteur, die de auteur inlicht over de publicatiedatum.

Deze gang van zaken wordt de afgelopen jaren meer en meer gehinderd door de afgenomen bereidheid van externe deskundigen om bijdragen te reviewen. Naar de redenen hiervan tasten we enigszins in het duister maar vermoedelijk spelen hier dezelfde factoren als bij de recensenten. Het reviewen van artikels is tijdsintensieve en onbezoldigde arbeid én aan de mouw van experts wordt vermoedelijk van verschillende kanten getrokken. De bijwijlen moeizame zoektocht naar geschikte en bereidwillige reviewers is echter een vitaal knelpunt voor een Nederlandstalig vaktijdschrift. Het is niet alleen frustrerend voor het redactiesecretariaat maar zet terecht kwaad bloed bij de auteurs die de beoordelingstermijn van hun manuscripten zien oplopen. Dat laatste schaadt voorts de reputatie van een tijdschrift want de 'time lag' van inzending tot publicatie vormt met de impactfactor een van de belangrijkste kwaliteitsindicatoren van een wetenschappelijk tijdschrift.

Voor **forumbijdragen** geldt een vereenvoudigde, snellere beoordelingsprocedure. Het gaat dus zoals gezegd om bijdragen die inspelen op maatschappelijke trends of actuele ontwikke-

lingen zoals het verschijnen van een interessant wetenschappelijk rapport, praktijkaangelegenheden of controversiële kwesties die hulpverleners kunnen aanbelangen. Forumbijdragen worden veelal op uitnodiging geschreven door een expert en uitsluitend beoordeeld door de redactieraad. Er komt geen externe peer review aan te pas en de auteur verneemt binnen de maand de eindbeslissing over de aanvaarding van het manuscript.

Een bijzonder geval vormen de **themanummers**, waarvan we er in principe één per jaargang samenstellen. Hier staat een redactielid of een gastredacteur aan het roer, bijgestaan door de volledige redactie. De (gast)redacteur bepaalt in samenspraak met de redactieraad de inhoud en stelt deskundigen voor om de bijdragen te schrijven. De manuscripten worden beoordeeld door de (gast)redacteur en de voltallige redactieraad maar niet onderworpen aan externe peer review zodat de auteurs binnen een maand feedback ontvangen over hun manuscript.

Resultaten

Aanbod van manuscripten

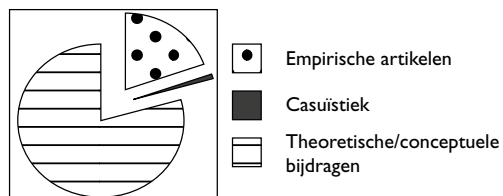
In de periode september 2004² – september 2011 ontving het tijdschrift 102 spontaan ingezonden bijdragen, waarvan 67 wetenschappelijke artikels en 35 forumbijdragen. Per jaargang levert dat een gemiddelde van vijftien manuscripten op: tien wetenschappelijke artikels en vijf forumbijdragen. Elke jaargang telt vier nummers van ongeveer zes artikels. Een snelle rekensom leert dat met de beschikbare voorraad ongeveer twee nummers gevuld kunnen worden. Dan zouden echter alle spontaan ingezonden manuscripten aanvaard moeten worden voor publicatie, wat natuurlijk niet het geval is (zie infra).

Behandelde onderwerpen

We hebben geprobeerd om elk spontaan ingezonden manuscript te categoriseren op basis van twee dimensies: het type methode respec-

tievelijk het werkveld of de inhoudelijke topic. Qua type methode hanteren we de volgende indeling: empirisch onderzoek, theoretische en conceptuele bijdragen, gevalsstudie. Voor de tweede dimensie, het werkveld of de inhoudelijke topic, maken we gebruik van de volgende categorieën: psychotherapie, psychodiagnostiek, preventie, beroepsbelangen, psychopathologie, neuropsychologie, forensische psychologie, beroepsethiek en een restcategorie. Deze tweede, inhoudelijke indeling is enigszins artificieel omdat artikels soms in meer dan één categorie ondergebracht kunnen worden. Bijvoorbeeld, een bijdrage met de titel ‘Psychotherapie in de gevangenis’ hoort zowel thuis in de categorie ‘psychotherapie’ als ‘forensische psychologie’. We hebben deze bijdrage in de categorie ‘forensische psychologie’ geplaatst omdat hiermee de specificiteit van de bijdrage het meest tot haar recht komt. De uitgelokte bijdragen worden niet in deze analyse geïncludeerd omdat dit een vertekende weergave zou geven van de onderwerpen waarover gepubliceerd wordt door auteurs. De thema’s van uitgelokte bijdragen worden namelijk door de redactie bepaald.

In figuur 2 worden de resultaten van de analyse op het vlak van het type methode gepresenteerd. Opmerkelijk is dat casuïstische bijdragen, één uitzondering niet te na gesproken, ontbreken in de spontaan aangeleverde kopij. Het aantal spontaan ingezonden empirische artikels ($N = 20$) is gering voor een wetenschappelijk tijdschrift. Het leeuwendeel van de spontaan ingezonden bijdragen handelt over theoretische of conceptuele thema’s ($N = 81$), vaak literatuuroverzichten over een bepaald onderwerp.

[Figuur 2] Indeling spontaan ingezonden manuscripten volgens type methode.

De resultaten van de toewijzing van deze manuscripten aan de verschillende categorieën van het werkveld of inhoudelijke topic zijn te vinden in figuur 3. Er worden spontaan het meeste artikels over psychotherapie (N = 36) of over psychopathologie (N = 20) ingestuurd. Psychodiagnostische bijdragen (N = 16) zijn eveneens behoorlijk vertegenwoordigd. Populaire praktijkvelden zoals neuropsychologie (N = 4) of forensische psychologie (N = 6) komen evenwel weinig aan bod in de spontaan ingezonden manuscripten. Men zou kunnen vermoeden dat een tijdschrift dat nauw verbonden is met een beroepsvereniging, regelmatig bijdragen ontvangt over beroepsbelangen, maar ook dat is niet het geval. Amper vijf spontaan ingezonden bijdragen handelen over de beroepsbelangen van klinische psychologen. Over preventie (N = 5) of beroepsethische kwesties (N = 2) worden eveneens zeer weinig bijdragen spontaan aangeleverd.

Aandeel van universitaire medewerkers

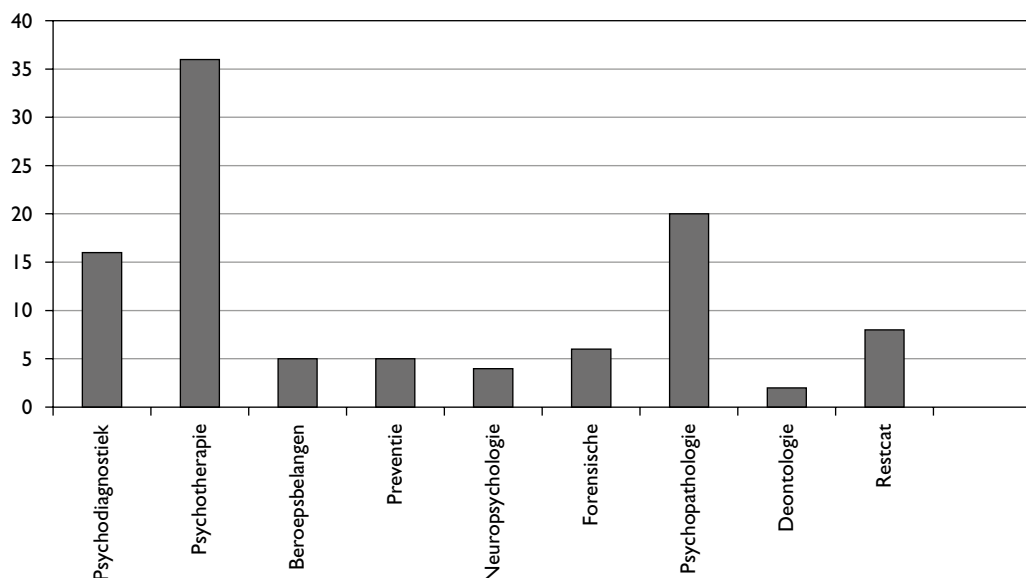
Onder de term ‘universitaire medewerker’ groeperen we zowel de docenten en vorsers van universiteiten als van hogescholen. Deze laatste vormen overigens een zeer kleine min-

derheid. Een bijzondere groep zijn auteurs met een beperkt academisch mandaat die overwegend klinisch werkzaam zijn. Zij worden in onze analyse niet bij de universitaire medewerkers gerekend. Ook zij vormen een zeer kleine groep.

Wat de spontaan ingezonden bijdragen betreft, zijn er 45 manuscripten (44%) afkomstig van universitaire medewerkers en 57 (56%) van praktici. We kunnen dus stellen dat ook de universitaire medewerkers de weg naar het tijdschrift vinden en goed vertegenwoordigd zijn bij de auteurs.

Uitgelokte bijdragen

De bovenstaande cijfers tonen dat de spontane instroom van manuscripten niet volstaat voor een regelmatig verschijnen van dit tijdschrift. Om die reden nodigt de redactie regelmatig deskundigen uit om een artikel over een welbepaalde problematiek te schrijven. In deze zevenjarige periode dat we cijfers verzamelden, werden 124 experts³ telefonisch of via e-mail benaderd om een bijdrage te schrijven voor het tijdschrift. Het ging om 99 uitnodigingen voor een forumbijdrage en 25 uitnodigingen voor een wetenschappelijk artikel. Op 90 verzoeken

[Figuur 3] Werkveld of inhoud van de spontaan ingezonden bijdragen.

(73%) volgde een positieve reactie, 30 verzoeken (24%) werden meteen afgewezen en vier verzoeken bleven zonder gevolg. Bij deze laatste kan de e-mail zoek zijn geraakt, nooit ter bestemming zijn aangekomen, onopgemerkt of genegeerd zijn door de deskundige.

Deze hoge positieve responsratio (73%) is maar een deel van het verhaal. Niet alle experts die toezegden, stuurden uiteindelijk ook een bijdrage in. Vijftien (17%) lieten verstek gaan. Uiteindelijk hebben onze inspanningen om actief bijdragen uit te lokken in 60% (N = 75) van de gevallen een manuscript opgeleverd.

Reageerden universitaire medewerkers anders dan practici? 31 van de 124 verzoeken waren aan universitaire medewerkers gericht. In eerste instantie reageerden 17 universitaire medewerkers (55%) positief op de uitnodiging; op twee verzoeken kwam geen antwoord. De 17 acceptaties resulteerden in 14 manuscripten, wat impliceert dat 18% van de universitaire medewerkers die toezegden, niets instuurden. Samengevat: bij universitaire medewerkers leverden onze inspanningen bij 45% een manuscript op. Bij de praktijkwerkers was de bereidheid om mee te werken beduidend groter: 73 van de 93 aangezochte practici (78%) stemden in met ons verzoek, twee verzoeken bleven onbeantwoord. Ook hier merken we drop-out bij de toezeggingen: uiteindelijk werden er 61 bijdragen ingestuurd, wat betekent dat 16% van de practici afhaakte. Bij de practici waren onze inspanningen dus beduidend lonender: in 66% van de gevallen leverden ze een manuscript op (vergeleken met 45% bij de universitaire medewerkers).

Publicatiekans

We splitsen hier de gegevens op tussen spontaan ingezonden bijdragen versus uitgelokte bijdragen. We vermoedden namelijk dat de publicatiekans van uitgelokte bijdragen hoger is omdat we deskundigen benaderden met (veel) schrijfervaring.

Voor 98 van de 102 spontaan ingezonden manuscripten is op het moment van het schrijven

van dit artikel de teerling geworpen; vier bijdragen zijn nog in review of worden herwerkt door de auteur(s). Van deze 98 spontaan ingezonden bijdragen werden er 55 aanvaard voor publicatie, een publicatiekans van 56%. Wanneer we deze spontaan ingezonden manuscripten verder opdelen in wetenschappelijke artikels versus forumbijdragen, krijgen we het volgende resultaat. Spontaan ingezonden wetenschappelijke artikels die dus een externe peer review ondergaan, hebben een publicatiekans van 52% (33/63 manuscripten). Het is hoogst uitzonderlijk dat een wetenschappelijk manuscript direct door de redactie wordt geaccepteerd: in deze zevenjarige periode ontvingen we één bijdrage van superieure kwaliteit waarbij een externe peer review onnodig bleek. Voor forumbijdragen die spontaan werden ingezonden – forumbijdragen worden uitsluitend door de redactie beoordeeld en ondergaan geen externe peer review – geldt een publicatiekans van 63% (22/35).

Scoren universitaire medewerkers hoger op het vlak van de publicatiekans dan practici wat deze spontaan ingezonden bijdragen betreft? De publicatiekans bij universitaire medewerkers bedraagt 60% (25 artikels aanvaard op 41 inzendingen); de publicatiekans bij een practicus die spontaan een wetenschappelijk artikel of een forumbijdrage instuurt, is 51% (28 artikels aanvaard op 55).

Wat de uitgelokte bijdragen (N = 75) betreft, ligt de publicatiekans, zoals verwacht, zeer hoog: 96%. Beide groepen auteurs verschillen niet in publicatiekans: 93% (13/14) van de manuscripten van universitaire medewerkers en 96% (53/55) van de practici worden aanvaard.

Bespreking

De meest in het oog springende en tevens zorgwekkende bevinding van dit onderzoek is het geringe aantal manuscripten dat spontaan wordt aangeleverd: gemiddeld vijftien bijdragen per jaargang, waarvan tien wetenschappelijke artikels en vijf forumbijdragen. Na de evaluatieprocedure blijven hiervan nog vijf we-

tenschappelijke artikels en drie forumbijdragen over, net voldoende om anderhalf nummer van een jaargang (vier nummers) te vullen. Vroeger was het wellicht niet beter. De geschiedenis van het tijdschrift leert zelfs dat de verschijningsdatum onregelmatigheden vertoonde. De belangrijkste reden hiervan was kopijnood (Vereycken, 2010). Zelfs met behulp van themanummers naar aanleiding van studiedagen kon het gebrek aan kwaliteitsvolle kopij niet altijd verholpen worden. Boekrecensies zijn altijd goed voor enkele pagina's, maar ook daar zijn grenzen aan. In welke mate we met dit bescheiden aantal spontaan ingezonden manuscripten tot de slechte leerlingen van de klas behoren, is onduidelijk omdat er weinig gegevens beschikbaar zijn over de hoeveelheid kopij die Nederlandstalige psychologische vaktijdschriften ontvangen.

Zelf bijdragen genereren is broodnodig om het hoofd boven water te houden. Gelukkig tonen onze cijfers aan dat dit een zeer effectieve strategie is. In 60% van de gevallen resulteert een verzoek van de redactie in een manuscript dat de wetenschappelijke toets goed doorstaat. Een enkele uitzondering niet te na gesproken, worden deze uitgelokte bijdragen aanvaard. Het illustreert dat de redactie deze weg verder moet bewandelen omdat het niet alleen kwaliteitsvolle kopij oplevert maar ook toelaat om de inhoud van het tijdschrift te diversifiëren. Een redactie die uitsluitend kan putten uit de spontaan ingezonden kopij, kan (in onze regio) onmogelijk een aantrekkelijk en gebalanceerd tijdschrift uitbouwen.

Dat laatste blijkt ook uit de aard van de onderwerpen die aan bod komen wanneer we ons zouden beperken tot de spontaan ingezonden kopij. Activiteiten die tot de kern van de professionele identiteit van klinisch psychologen behoren, zoals psychodiagnostiek en psychotherapie, komen voldoende vaak aan bod in de spontaan ontvangen manuscripten, maar de relatief nieuwe en interessante werkerterreinen zoals preventie, neuropsychologie en de forensische psychologie zijn ondervertegenwoordigd in de spontaan ingezonden manus-

cripten. Het wekt ook verbazing dat de redactie zo weinig bijdragen over beroepsbelangen ontvangt. Nochtans is het tijdschrift gelieerd aan een beroepsvereniging en laat de wettelijke regeling van ons beroep veel te wensen over. Men zou verwachten dat dit belangrijke thema klinisch psychologen in de pen doet kruipen en zo zou leiden tot gekruide forumbijdragen. Dat is evenwel niet het geval. Het is wellicht het zoveelste bewijs dat beroepsbelangen de klinisch psychologen weinig interesseren, wat we ten eerste betreuren. Eenzelfde fenomeen manifesteert zich ook op het niveau van het bestuur van de beroepsvereniging, waarin vooral jonge mensen zetelen (Vereycken, 2011). Ook op forumbijdragen die belangwekkende thema's voor de psychologengroep aanraken of expliciet oproepen tot repliek, wordt weinig gereageerd door de lezers. Laat het aanwakkeren van het debat tussen klinisch psychologen net een van de functies van deze forumrubriek zijn! Misschien is een papieren tijdschrift dat driemaandelijks verschijnt hiervoor niet het meest geschikte medium en moet er nagedacht worden over een performanter discussieforum. De website van de beroepsvereniging zou hier een uitweg kunnen bieden. Forumbijdragen die zich lenen voor discussie, zouden na publicatie in het tijdschrift op deze website geplaatst kunnen worden, waarna het debat geopend kan worden. Tegenover dit voordeel van een snelle en laagdrempelige reactiemogelijkheid staat evenwel een aanzienlijk nadeel, met name het wegvallen van de kwaliteitscontrole, die net het handelsmerk van een wetenschappelijk tijdschrift vormt (van den Herik, 2012). Voorts zal de redactie – in overleg met de beroepsvereniging en de uitgeverij – op middellange termijn de discussie over een transformatie naar een elektronisch tijdschrift niet uit de weg kunnen gaan. De mening dat papieren wetenschappelijke tijdschriften geen lang leven meer beschoren zijn, is immers wijdverbreid.

Opvallend is ook het geringe aantal empirische artikels: twintig in een periode van zeven jaar. We kijken daar met gemengde gevoelens tegenaan. Aan de ene kant is het een onmiskenbare lacune wanneer een wetenschappelijk tijd-

schrift weinig empirische artikels publiceert. Anderzijds neemt de leesbaarheid van een tijdschrift toe wanneer het aantal empirische bijdragen beperkt gehouden wordt. Dergelijke artikels worden immers meestal gekenmerkt door een hoog technisch gehalte en spitsen zich noodgedwongen toe op specifieke deelaspecten die soms op een zodanige wijze benaderd worden dat de link met de complexe klinische realiteit ver(der) te zoeken is. Veel lezers laten dat soort bijdragen dan ook links liggen. Om redenen van leesbaarheid en hun generalistische profiel kiezen sommige internationale vaktijdschriften, zoals *Clinical Psychology: Science and Practice*, er ook voor om geen empirische artikels op te nemen. Toch denken we dat het *Tijdschrift Klinische Psychologie* plaats moet ruimen voor empirische artikels die een brede groep hulpverleners aanspreken en aandacht besteden aan de klinische toepassingsmogelijkheden van de onderzoeksbevindingen of de resultaten van outcomeonderzoek.

Jammer is voorts dat er nauwelijks gevalstudies worden ingestuurd. In de zevenjarige periode waarover we cijfers verzamelden, ontvingen we spontaan welgeteld één gevalstudie. Deels heeft de redactie deze lacune willen verhelpen door in juni 2010 een gevarieerd themanummer aan de gevalstudie, de assepoester van de klinische psychologie (Luyten & Barbez, 2010), te wijden, met daarin drie gevalstudies. Dit themanummer moest de opstap vormen tot een nieuwe rubriek over gevalstudies in dit tijdschrift. We hopen dat het praktijkveld dit signaal oppikt, maar tot nu toe bleef de oogst zeer mager. In feite is dit verwonderlijk want onderzoek leert dat wetenschappelijke of methodologische aspecten niet centraal staan bij het aanvaarden of afwijzen van casuïstische bijdragen (Kan, Lockfeer, & Overbeeke, 1991). Van groter belang zijn de volledigheid van de klinische gegevens zonder de lezer te overrompelen met irrelevante data, de didactische waarde en het praktische belang van de gevalstudie.

De onderwerpen die te weinig aan bod komen in de spontaan ingezonden kopij, kunnen we

dus opvissen via forumbijdragen. Onze cijfergegevens reveleren de topics waarop we ons moeten richten. Deels werd dat al ondervangen door vaste rubrieken hierover in het leven te roepen, zoals preventie, beroepsethiek en casuïstiek. Er valt ook veel te zeggen voor het openen van een rubriek over psychodiagnostiek. In het verleden bestond er al een vaste rubriek waarin systematisch psychologische tests tegen het licht werden gehouden. We denken dat we dit opnieuw moeten doen, weliswaar breder opgezet dan alleen psychologische instrumenten, omdat veel klinisch psychologen op psychodiagnostisch vlak werkzaam zijn én het van de markt verdwijnen van het tijdschrift *Diagnostiek-Wijzer* een lacune heeft gecreëerd.

Onze cijfergegevens tonen aan dat universitaire medewerkers bereid zijn om te publiceren in dit tijdschrift. Hun aandeel in de spontaan ingezonden bijdragen bedraagt 44% en wanneer we hen uitnodigen om een bijdrage te schrijven, reageert 55% in eerste instantie positief, waarvan de overgrote meerderheid uiteindelijk ook een bijdrage instuurt. Hoewel een bijdrage in een Nederlandstalig vaktijdschrift weinig impact heeft op hun academische positie en carrière, bereiken ze met deze publicaties een breed lezerspubliek en kunnen ze hun expertise doorgeven aan een geïnteresseerde lezersgroep. Het verminderen van de 'time lag' tussen inzending en publicatie van het manuscript kan hierbij het tijdschrift aantrekkelijker maken voor onderzoekers.

Goed nieuws voor potentiële auteurs is dat de publicatiekans van een spontaan ingezonden manuscript hoog is: van de wetenschappelijke artikels wordt 52% gepubliceerd, van de forumbijdragen 63%. De meeste tijdschriften van de American Psychological Association accepteren ongeveer 20% van de ingezonden manuscripten (Bem, 1995). Het prestigieuze *American Psychologist* bijvoorbeeld wijst 70% van de ingezonden manuscripten onmiddellijk af zonder ze door te sturen voor review. Dit gerenommeerde tijdschrift neemt in principe geen empirische, gespecialiseerde artikels

op en plaatst vooral artikels die interessant en leesbaar zijn voor een grote groep psychologen (Anderson, 2006). Bij *Psychological Bulletin* wordt 20% onmiddellijk afgewezen zonder een reviewfase te passeren, doorgaans omdat het artikel niet past in het tijdschrift (Eisenberg, Thompson, Augir, & Stanley, 2002). Auteurs kunnen de publicatiekans dus beïnvloeden door zich eerst goed te informeren over de redactionele politiek. Er spelen echter ook factoren waar een auteur weinig grip op heeft. Soms is de tijd nog niet rijp voor een overzichtsartikel over een bepaald onderwerp of verscheen er net voordien een gelijkaardig artikel over het onderwerp in het tijdschrift (Eisenberg et al., 2002). Of men staat nog niet open voor een vernieuwende boodschap omdat wetenschap in se ook altijd enigszins conservatief is (Sternberg, 1993).

In hoeverre onze publicatiekans afwijkt van vergelijkbare Nederlandstalige vaktijdschriften, is onduidelijk omdat ook deze informatie zelden beschikbaar is. In een onderzoek van tien Nederlandse wetenschappelijke tijdschriften namen Nieuwenhuis en Hoogstraten (1998) ook de redactionele oordelen onder de loep. In met dit tijdschrift vergelijkbare periodieken zoals *De Psycholoog*, *Gedrag en Gezondheid* of het *Tijdschrift voor Psychotherapie* wordt 20 à 25% van de manuscripten afgewezen na een eerste beoordeling, wat betekent dat 75 à 80% in aanmerking komt voor publicatie na een kleine of ingrijpende revisie. Deze cijfers zijn echter niet volledig vergelijkbaar met onze gegevens want uit deze data valt niet af te leiden hoeveel auteurs uiteindelijk deze herwerking ook uitvoeren. In de subgroep die het manuscript grondig moet herwerken – een derde tot de helft van de manuscripten – zal een substantieel deel hiervan vermoedelijk afzien. Aannemende dat de helft van deze auteurs geen grondige revisie uitvoert én dat alle auteurs die verzocht worden tot een beperkte herwerking dit ook zullen doen, komen we volgens onze berekeningen⁴ tot de volgende publicatiekans: 61% voor *De Psycholoog*; 55% voor *Gedrag en Gezondheid* en 69% voor het *Tijdschrift voor Psychotherapie*. De publicatiekans in het

Tijdschrift Klinische Psychologie (56%) is van dezelfde orde. Misschien vergelijken we hier appels met peren want de cijfers van deze tijdschriften dateren van de jaren negentig van de twintigste eeuw. Meer recente cijfers vinden we in het *Tijdschrift voor Psychiatrie*, waar een afwijzingspercentage van 25 à 30% wordt vastgesteld (van Harten, 2008).

De zeer hoge publicatieratio in ons tijdschrift van uitgelokte bijdragen sluit aan bij onze verwachtingen. Eenzelfde fenomeen wordt vastgesteld in andere tijdschriften. In het internationale toptijdschrift *Psychological Bulletin* bijvoorbeeld werd geen enkele uitnodiging tot het schrijven van een commentaar afgewezen. Eisenberg et al. (2002) schrijven dat toe aan het zorgvuldige selectieproces vooraf en de context van deze reviews. De hoge publicatiekans bij de uitgelokte bijdragen is onmiskenbaar een opsteker voor de redactie. In de eerste plaats omdat het tijdschrift zonder deze uitgelokte bijdragen geen lang leven beschoren zou zijn. Maar de hoge publicatiekans impliceert ook dat de aangezochte auteurs zich met veel ernst van hun taak hebben gekwetend. Een domper op de vreugde is dat bijna een vijfde van de auteurs die een bijdrage toezeggen, uiteindelijk niets inzendt. Er is niet altijd onwil mee gemoeid en soms kunnen onvoorziene gebeurtenissen roet in het eten gooien. Maar het is vanuit redactioneel oogpunt frustrerend dat de afhakers zelden een woord van uitleg verschaffen. Wellicht zijn concrete afspraken over tijdslimieten bij het eerste contact hier aangegeven, gevolgd door reminders wanneer een bijdrage uitblijft.

Dit onderzoek kent een aantal beperkingen die een rol gespeeld kunnen hebben bij het verzamelen en de analyse van het cijfermateriaal. Wat de data zelf betreft, kan het aantal uitgelokte bijdragen vertekend zijn omdat redactieleden buiten het medeweten van het redactiesecretariaat potentiële auteurs benaderd kunnen hebben. Hierdoor kan de positieve responsratio geflatteerd zijn omdat niet alle weigeringen verdisconteerd zijn. Voorts was de analyse van het verzamelde materiaal

eenmanswerk waardoor enige subjectiviteit bij de categorisering van de onderwerpen van de manuscripten niet uitgesloten is. Vooral de inhoudelijke indeling moet, zoals vermeld, met een korrel zout genomen worden aangezien manuscripten soms in meer dan één categorie thuishoren. Onze verzamelde statistieken ontberen ook reliëf omdat we niet beschikken over de gegevens van gelijkaardige analyses bij andere Nederlandstalige psychologische vaktijdschriften. Boekbesprekingen zijn in deze dataverzameling niet opgenomen, hoewel het ook interessant zou zijn geweest om ze onder de loep te nemen. Ze zijn de afgelopen jaren immers geëvolueerd van beknopte recensies naar informatieve en essayistische bijdragen die qua kwaliteit vaak niet hoeven onder te doen voor de forumbijdragen. In de loop van de dataverzameling verschenen ook nog andere thema's die de moeite van nader onderzoek waard zijn. Zo vroegen we ons af in welke mate Nederlandse auteurs manuscripten insturen naar dit tijdschrift en in welke mate vrouwen vertegenwoordigd zijn in de auteursgroep. Toekomstig vervolgonderzoek zou zich ook op deze karakteristieken van de auteursgroep kunnen richten. Om meer inzicht te verwerven in de groep van universitaire medewerkers is een meer verfijnde analyse aangewezen. Zo kan deze universitaire medewerkersgroep verder opgesplitst worden in doctorandi met een tijdelijk contract versus de gedoctoreerden met een vaste aanstelling aan de universiteit. Deze eerste subgroep doet wellicht graag een eerste worp in het tijdschrift; de vastbenoemden daarentegen publiceren vermoedelijk veel meer in Engelstalige internationale tijdschriften terwijl ze als (docerende) expert net een cruciale rol te vervullen hebben bij de verspreiding van wetenschappelijke kennis naar het praktijkveld.

Besluit

Deze cijfermatige terugblik op zeven jaar redactiewerk leert dat het niet voor de hand ligt om een Nederlandstalig psychologisch vaktijdschrift overeind te houden. Het aantal

kwaliteitsvolle manuscripten dat de redactie ontvangt, is ontoereikend om de kolommen van dit tijdschrift te vullen. Het actief benaderen van universitaire medewerkers en practici blijkt evenwel een effectieve strategie om kopij te genereren. Zestig procent van deze verzoeken resulteert in een waardevol manuscript. Deze actieve werving maakt het ook mogelijk om de inhoud van het blad te sturen zodat het assortiment van behandelde onderwerpen kan toenemen. Uit onze analyse van de onderwerpen die in de spontaan ingezonden bijdragen aan bod komen, blijkt namelijk dat casuïstiek, beroepsethiek, beroepsbelangen, neuropsychologie en forensische psychologie ondervertegenwoordigd zijn. Er worden verhoudingsgewijs ook weinig empirische artikels ingestuurd.

Het is verheugend dat universitaire medewerkers goed vertegenwoordigd zijn in de auteursgroep en ook bereid zijn om een bijdrage te schrijven voor dit tijdschrift. De transparantie over de beoordelingsprocedure en de hoge publicatiekans van een manuscript moeten de koudwatervrees van aankomende auteurs verminderen om kopij aan te leveren voor dit tijdschrift. Voor de redactie is het meer dan duidelijk dat de ingeslagen weg van het uitlokken van forumbijdragen en artikels voortgezet moet worden. We hopen dat onze analyse andere tijdschriftredacties zal aanzetten tot een gelijkaardige oefening en dat ze hun resultaten ook zullen publiceren.

■ Noten

1. Deze enquête is inmiddels al twintig jaar oud, waardoor de data wellicht achterhaald zijn. Een nieuw lezersonderzoek dringt zich op.
2. Na mijn aantreden als hoofdredacteur in 2004 ben ik gestart met het verzamelen van deze gegevens over de manuscripten.
3. Dit is een conservatieve schatting aangezien redactieleden ook spontaan experts aangesproken kunnen hebben zonder registratie door de hoofdredactie of het redactiesecretariaat.
4. Nieuwenhuis en Hoogstraten (1998) citeren de volgende aanvaardingspercentages van manuscripten voor deze drie tijdschriften:

	Accepteren	Lichte revisie	Grondige revisie
De Psycholoog	4%	43%	28%
Gedrag en Gezondheid	0%	30%	50%
Tijdschrift voor Psychotherapie	0%	54%	30%

Voor *De Psycholoog* bijvoorbeeld zou dat volgens onze berekening een publicatiekans van 61% opleveren: 4% (geaccepteerde manuscripten zonder revisie) + 43% (alle auteurs voeren de gevraagde beperkte herwerking uit) + 14% (de helft van de auteurs die een grondige revisie moet uitvoeren, ziet hiervan af).

L Literatuur

- Anderson, N. (2006). Editorial policies of the American Psychologist. *American Psychologist*, 61(1), 1-9.
- Bem, D.J. (1995). Writing a review article for Psychological Bulletin. *Psychological Bulletin*, 118(2), 172-177.
- Brandt-Dominicus, J.C., & van Harten, P.N. (2006). Lezersonderzoek Tijdschrift voor Psychiatrie. *Tijdschrift voor Psychiatrie*, 48(6), 445-450.
- Eisenberg, N., Thompson, M., Augir, S., & Stanley, E. (2002). 'Getting in' revisited: An analysis of manuscript characteristics, reviewers' ratings, and acceptance of manuscripts in Psychological Bulletin. *Psychological Bulletin*, 128(6), 997-1004.
- Goossens, J., & Vereycken, J. (2006). Hans Vertommen: een leven boordevol klinische psychologie. *Tijdschrift Klinische Psychologie*, 36(3), 147-164.
- Kan, C., Lockefeer, J., & Overbeeke, A. (1991). Redenen voor afwijzing van artikelen voor publicatie bij het Nederlands Tijdschrift voor Geneeskunde in 1990. *Nederlands Tijdschrift voor Geneeskunde*, 135(19), 840-845.
- Luyten, P., & Barbez, C. (2010). Gevalsstudie: Assepoester van de klinische psychologie? *Tijdschrift Klinische Psychologie*, 40(2), 66-69.
- Nieuwenhuis, E., & Hoogstraten, J. (1998). Publiceren in Nederland: het redactionele beleid. *Nederlands Tijdschrift voor de Psychologie*, 53, 219-228.
- Peeters, R., Vervaeke, G., Bauwens, S., De Potter, B., & Theuns, P. (1992). Hoe evalueren leden en niet-leden de VVKP? Resultaten van een enquête bij Vlaamse klinisch psychologen. *Tijdschrift Klinische Psychologie*, 22(4), 216-248.
- Sternberg, R. (1993). How to win acceptances by psychology journals: Twenty-one tips for better writing. In R.J. Sternberg (Ed.), *The psychologist's companion* (3rd ed.; pp. 174-180). New York: Cambridge University Press.
- Van den Herik, L. (2012). *De toekomst van academisch publiceren in het cybertijdperk*. Meijerslezing van 10 januari 2012. <http://media.leidenuniv.nl/legacy/meijerslezing-van-den-herik-2012-pdf>.
- Van Harten, P.N. (2003). Tijdschrift voor Psychiatrie: doelstellingen en initiatieven. *Tijdschrift voor Psychiatrie*, 45(4), 187-192.
- Van Harten, P.N. (2008). Peer-reviewproces: van manuscript tot publicatie. *Tijdschrift voor Psychiatrie*, 50(1), 3-7.
- Vereycken, J. (2010). De eeuwige zoektocht naar goede kopij. Geschiedenis en toekomst van het Tijdschrift Klinische Psychologie. *Tijdschrift Klinische Psychologie*, 40(3), 157-167.
- Vereycken, J. (2011). Redactioneel. Beroepsvereniging: te veel jonge trekkers. *Tijdschrift Klinische Psychologie*, 41(2), 82-84.

S Summary

In this article, we provide readers a look behind the scenes of the journal *Tijdschrift Klinische Psychologie*. This includes a description of the process that a manuscript follows from submission to publication, as well as a quantitative and qualitative analysis of the manuscripts submitted to the journal in the period 2004 to 2011. Results demonstrate the journal's inability to survive solely based on spontaneously submitted manuscripts, which has led to an active editorial policy to solicit invited papers and special issues. Fortunately, the majority of experts who are approached generally respond positively to the journal's requests for manuscripts. The acceptance rate of spontaneously submitted articles is 63%, whereas this rate is significantly higher (96%) for invited man-

uscripts. Academics and clinicians are about equally represented in the group of authors, but the acceptance rate for academics is slightly higher (60%) than for clinicians (51%). Furthermore, spontaneously submitted manuscripts do not cover important topics such as forensic psychology, neuropsychology, case studies and issues related to our profession. These topics are rarely discussed in the journal and the number of submitted empirical publications in this area is very low. We discuss these findings and situate them within future challenges of the journal.

P Personalia

Johan Vereycken is doctor in de psychologie en psychotherapeut. Hij is werkzaam in een privé-praktijk en doceert projectieve technieken aan de faculteit Psychologie van de KU Leuven. Sinds 2004 is hij hoofdredacteur van het *Tijdschrift Klinische Psychologie*.

E-mail: johan.vereycken@hotmail.com.